

การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชนในเรื่อง
กฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
A Study of Knowledge, Understanding and Development Approaches of
Local Leaders in The Succession Law: Case Study in Pa Daeng Subdistrict,
Mueang Phrae District, Phrae Province

สุพิชญา กันกา¹, สุขุม กันกา², ศรศักดิ์ อินทะกันท์³

Supitchaya Kunka¹, Sukhum Kunka², Sorrasak Inthagun³

สำนักงานทนายความสุขุม¹, สำนักงานทนายความสุขุม², สำนักงานทนายความสุขุม³

Sukhum Law Office¹, Sukhum Law Office², Sukhum Law Office³

Corresponding Author Email: supitchaya.kun@mcu.ac.th

Received: Sep 6, 2023

Received in Revised: Oct 2, 2023

Accepted: Oct 2, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำ ชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำ ชุมชน และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก ทำการศึกษา วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Study) ในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยใช้แบบ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) จำนวน 10 คน

กฎหมายมรดก เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยบทบัญญัติทั่วไปของมรดก สิทธิรับมรดกโดย ธรรม สิทธิรับมรดกโดยพินัยกรรม วิธีจัดการและแบ่งปันทรัพย์มรดก มรดกที่ไม่มีผู้รับ อายุ ความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 เป็นกฎหมายที่จำเป็นที่ทุกคนควรต้อง ศึกษาเมื่อมีการตายเกิดขึ้น ทรัพย์สินของผู้ตายจะจัดการอย่างไร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อญาติพี่น้องของผู้เสียชีวิตเป็นอย่างมาก ทั้งสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและให้คำแนะนำแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ต้องการทราบเกี่ยวกับมรดกได้

สำหรับแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกนั้น พบว่า มีแนวทางที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) การบริการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำชุมชน คือการจัดโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายมรดกให้แก่ผู้นำชุมชน 2) จัดกิจกรรมพัฒนา ศักยภาพด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน โดยการจัดตั้ง

คลินิกกฎหมาย หรือคลินิกยุติธรรม หรือศูนย์ให้คำแนะนำด้านกฎหมายเคลื่อนที่ให้กับผู้นำชุมชน 3) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ เรื่องกฎหมายมรดกสามารถทำผ่านสื่อต่าง ๆ ของชุมชน เสียงตามสายในหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ ในท้องถิ่น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ 4) จัดตั้งศูนย์ประสานงานของผู้นำชุมชนในพื้นที่ ทำหน้าที่ ประสานหน่วยงานยุติธรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ ในกรณีมีปัญหาหรือข้อพิพาททางกฎหมาย

คำสำคัญ: กฎหมายมรดก, ผู้นำชุมชน

Abstract

Research study “A Study of Knowledge, Understanding and Development Approaches of Local Leaders in the Succession Law: Case Study in Pa Daeng Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province” The main research objectives were 1) To study the understanding of local leaders in Succession Law. 2) To study the method in local leaders’ development in knowledge and understanding the Succession Law. This research is Qualitative Research. The researcher studies form documentary and field study that used the questionnaires ‘in-depth interview was conducted with a target group of 30 people and focus group discussion with 10 populations

Succession law is a law that deals with the general provisions of inheritance, Statutory Right of inheritance, Will, Administration and Distribution of an Estate, Vacant Estates and Prescription under the Civil and Commercial Code, Book 6. It is a necessary law that everyone should study when death occurs. How will the property of the deceased be handled? which is very beneficial to the relatives of the deceased it can be used in everyday life and can give advice to other people who want to know about the Succession law.

Guidelines for developing local leaders in knowledge and understanding of Succession Law, it was found There are 4 important guidelines: 1) Legal education services to local leaders by organizing a project to disseminate knowledge on Succession law for local leaders 2) Organize activities to develop legal capacity for local leaders by establishing a Legal Clinic or a Justice Clinic or a mobile legal advice center for local leaders 3) Publicize and disseminate knowledge about the Succession Law, which can be done through various media such as the voice community in the village, Local newspaper. 4) Establish a center for the coordination of local leaders. Coordinating with the various justice agencies in the area in case of legal problems or disputes.

Keyword: Succession Law, Local Leaders

บทนำ

“กฎหมาย” เป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน เริ่มตั้งแต่เมื่อมีสภาพบุคคล คือ คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก กฎหมายได้กำหนดสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ไว้ตลอด อายุขัย และเมื่อบุคคลใดได้สิ้นสภาพบุคคลหรือเสียชีวิต กฎหมายก็ยังเข้ามาเกี่ยวข้องกับการ แบ่งปันมรดกให้แก่ทายาททั้งหลายของผู้เสียชีวิตนั้น

ประกอบทั้งทารกในครมมารดาก็สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่ มารดาตั้งครมและคลอดออกมามีสภาพบุคคลเรื่อยไปตลอดอายุขัย ย่อมหนีไม่พ้นกฎหมาย (หยุด แสงอุทัย, 2552 : 12) ซึ่งการศึกษาและรู้กฎหมายในเบื้องต้นนั้นเพื่อต้องการให้เห็นว่ากฎหมายไม่ใช่ศาสตร์เฉพาะแต่นักกฎหมายเท่านั้น การศึกษาและรู้กฎหมายก็เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจพอที่จะอ่านกฎหมายได้ ตีความและใช้กฎหมายในชีวิตประจำวันได้ถูกต้อง รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองที่พึงมี ที่จะ ปฏิบัติต่อสังคม อันก่อให้เกิดกระบวนการคิดที่เป็นระบบและวิเคราะห์ความเป็นไปของสังคมได้ อย่างถ่องแท้ ทั้งยังเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนในสังคมมีความยุติธรรมและช่วยเหลือผู้อื่นด้วย ความเป็นธรรมอันเป็นสิ่งสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

กฎหมายมรดก เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยบทบัญญัติทั่วไปของมรดก สิทธิรับมรดกโดยธรรม สิทธิรับมรดกโดยพินัยกรรม วิธีจัดการและแบ่งปันทรัพย์มรดก มรดกที่ไม่มีผู้รับ อายุ ความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 เป็นวิชาที่จำเป็นที่ทุกคนควรต้องศึกษา เมื่อมีการตายเกิดขึ้น ทรัพย์สินของผู้ตายจะจัดการอย่างไร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อญาติพี่น้องของ ผู้เสียชีวิตเป็นอย่างมาก ทั้งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและให้คำแนะนำแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ ต้องการทราบเกี่ยวกับมรดกได้ เพราะกฎหมายมรดกเป็นกฎหมายที่มักจะถูกนำมาใช้ก็ต่อเมื่อมี การสูญเสียชีวิตของผู้ที่มีทรัพย์สินที่ไม่สามารถจัดการแบ่งตามเจตนารมณ์ของเจ้าของทรัพย์สิน ที่เสียชีวิตลงได้ ซึ่งในทางกฎหมายนั้น ได้กำหนดเกี่ยวกับการรับมรดกไว้ 2 ลักษณะ คือ ทายาท โดยพินัยกรรม กับทายาทโดยธรรมหรือทายาทโดยผลของกฎหมาย ซึ่งทายาทโดยธรรมนี้จะมี สิทธิได้รับมรดกของผู้ตายต่อเมื่อ ผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์มรดกของตนเอาไว้ หรือจำหน่ายไว้ไม่หมด เช่น นายจันทร์ ทำพินัยกรรมยกที่ดินแปลงหนึ่งของตนให้แก่ นายอินทร์ น้องชายต่างมารดา ส่วนที่ดินแปลงอื่น และทรัพย์สินอื่น นายจันทร์ไม่ได้ทำพินัยกรรมให้แก่ผู้ใด เช่นนี้ ที่ดินแปลงซึ่งยกให้แก่ นายอินทร์ก็ตกทอดให้แก่ นายอินทร์ ส่วนที่ดินแปลงอื่น และ ทรัพย์สินอื่นก็จะตกทอดให้แก่ทายาทโดยธรรมของนายจันทร์ (พรชัย สุนทรพันธุ์, 2562 : 3) ผู้นำชุมชน ถือว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและเป็นผู้ ที่ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้ที่ เป็นตัวแทนของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นไป เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดความสงบสุขในชุมชน รวมถึงสามารถนำพา ชุมชนของตนไปสู่การพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ซึ่งองค์ประกอบของผู้นำชุมชนมีลักษณะที่ไม่ต่างจากลักษณะของผู้นำทั่วไป เพียงแต่ความเป็นผู้นำในระดับชุมชนนั้นจะมีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน มีความใกล้ชิดและ เป็นระบบเครือข่ายที่สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) มีความรู้ ความสามารถในกิจกรรมที่มีอยู่ใน ชุมชนเป็นอย่างดี 2) มีคุณธรรม เช่น ความโอบอ้อมอารี เป็นที่ยอมรับได้ในชุมชน 3) มีความ มุ่งมั่นในการทำงาน 4) สามารถประสานต่อเรื่องต่าง ๆ ได้ 5) มีฐานะค่อนข้างมั่นคง 6) มีความเป็นกันเองสูง หรือมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนั่นเอง (กวี วงศ์ พุฒ, 2542 : 14-15)

การที่ผู้นำมีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะความรู้ทางกฎหมายถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น อย่างยิ่งในการให้ คำชี้แนะและบอกแนวทางแก่ประชาชน โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจใน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกที่ถือเป็นปัญหาของหลายๆชุมชนจนนำไปสู่การสร้าง ความไม่พอใจ แยกแยก จนถึงขั้นต้องขึ้นโรงขึ้นศาล หรือในบางรายก็เป็นสาเหตุนำไปสู่ความรุนแรงจนสูญเสีย

ชีวิตและทรัพย์สินในที่สุด กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการมรดกนั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำชุมชนในสังคมปัจจุบันควรที่จะ ศึกษาและมีความรู้ความเข้าใจในระดับที่สามารถใช้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมรอบนอก เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งในกรณีที่เกี่ยวข้องทรัพย์สินหรือบิดามารดาเสียชีวิตลง ปัญหาที่ตามมาก็คือ หากบิดามารดาไม่ได้จัดทำพินัยกรรมไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ปัญหาความขัดแย้งเรื่อง การจัดการมรดกย่อมที่จะตามมาได้ และผู้ที่มีบทบาทที่ต้องรับทราบเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวก็คือ ผู้นำชุมชน ที่จะต้องทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหา เพื่อให้เกิดความยุติธรรม ขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำชุมชนจะต้องมีความรู้พื้นฐานและได้รับการพัฒนาทักษะด้านการ เรียนรู้กฎหมายมรดกพอสมควรจึงจะสามารถแนะนำประชาชนเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้น คณะผู้วิจัยในฐานะที่มีความรู้ ประสบการณ์ และการสอนวิชากฎหมายมรดก จึงมีความตระหนักถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน ที่สามารถให้คำแนะนำแก่ประชาชนในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม การสร้างความรู้ความ เข้าใจในกฎหมายมรดกแก่ผู้นำชุมชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยสร้างความสงบสุข ให้แก่ชุมชนได้อีกวิธีการหนึ่ง จากประเด็นดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความรู้ความ เข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความ เข้าใจในกฎหมายมรดก ให้แก่ผู้นำชุมชนและสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำ ชุมชน ในเรื่องกฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เป็น การดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และสนทนากลุ่ม เฉพาะ (Focus Group Discussions)

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร งานวิทยานิพนธ์ การสืบค้นทางสื่อสารสนเทศ และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายมรดก ในเรื่องความเป็นมา ความสำคัญ ความหมายของกฎหมายมรดก ทายาทผู้รับมรดก พินัยกรรมที่สามารถนำมาสนับสนุนงานวิจัย

2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) ทำ ในรูปแบบการสัมภาษณ์บุคคลแบบเชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และ บันทึกข้อมูลตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวน 30 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วน ตำบลและคณะผู้บริหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีและประธานกลุ่มสตรีเพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน

3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย จำนวน 10 คน ประกอบด้วย

(๑) บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย จำนวน 5 คน

(๒) อาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา จำนวน 5 คน

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีอยู่ 2 ประเภทคือ ก) แบบ สัมภาษณ์ (Interview) และ ข) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)

ก) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยนำแนวทางการ สัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาและผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่ง ได้พิจารณาความถูกต้องและความชัดเจนของการใช้ภาษา ครอบคลุมเนื้อหา หัวข้อที่จะวิจัย และหลังจากที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ของเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยได้ ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสม ชัดเจนด้านสำนวนภาษาครอบคลุมด้วยเนื้อหา ตามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความรู้ความเข้าใจใน กฎหมายมรดกของผู้นำชุมชนในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยแนวทางการ สัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับด้าน วิชาการ เรื่อง กฎหมายมรดก ในประเด็นมรดก ทายาท ผู้รับมรดก และพินัยกรรม

ข) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) เป็นการประชุมโดยผู้วิจัยได้ คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายเข้าร่วมประชุม จำนวน 10 คน เพื่อหาแนวทางใน การพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก เกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญต่อการ พัฒนาผู้นำชุมชน 5 ประเด็นที่สำคัญ คือ 1) แนวทางในการบริการให้ความรู้ 2) แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเรื่องความเข้าใจในกฎหมายมรดก 3) แนวทางในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกแก่สาธารณชน 4) แนวทางในการให้ความช่วยเหลือในเรื่องคดีความ และ 5) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับต่อไปนี้

๑) มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและบททวนวรรณกรรมจากเอกสาร (Document Study and Literature Review) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร งานวิทยานิพนธ์ การ สืบค้นทางสื่อสารสนเทศ และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาสนับสนุนงานวิจัย

๒) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือ สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) จากผู้ให้สัมภาษณ์ คือ การสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคล้ายกับการใช้แบบสอบถาม เป็นการสัมภาษณ์ที่มี คำถามและข้อกำหนดที่แน่นอนจะใช้สัมภาษณ์บุคคลใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน มีลำดับ ขั้นตอนเหมือนกัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยใช้สถานที่ทำการของผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นสถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดวันนัดหมายวันสัมภาษณ์โดยได้แจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ทราบก่อนล่วงหน้า ซึ่งการสัมภาษณ์จะใช้การจดบันทึกและบันทึกเสียง โดยก่อนสัมภาษณ์จะ ขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ในการบันทึกการ

สนทนาก่อนทุกครั้ง

๓) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยอาศัยวิธีการของ Denzin ได้เสนอไว้ดังนี้

(๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ตรวจสอบ ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล เวลาสถานที่และบุคคลที่ต่างกันต้องได้ข้อมูลที่ตรงกัน

(2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือการ ตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไรโดยไม่เปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนที่จะใช้ผู้วิจัย คนเดียวกันสังเกตโดยตลอดในกรณีที่ไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสมควร เปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคน

(3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือการ ตรวจสอบว่าถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใด

การวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัย เลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) พร้อมกับการเก็บรวบรวม ข้อมูลตามหลักวิจัยเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการตรวจสอบข้อมูล โดยเทคนิคสามเส้า เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากบุคคล เวลาและสถานที่ที่แตกต่างกันและทำ การเชื่อมโยงความสอดคล้องของเนื้อหาเทียบกับแนวคิดทฤษฎีควบคู่กับบริบท และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารต่าง ๆ และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) เพื่อให้ได้ผลการศึกษาตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ไว้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 30 คน มีอายุระหว่าง 46 – 55 ปี มากที่สุด จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมามีอายุระหว่าง 56 – 65 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 รองลงมามีอายุระหว่าง 36 – 45 ปี และ 66 – 75 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 รองลงมามีอายุระหว่าง 25 – 35 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 ตามลำดับ มีตำแหน่ง เป็นผู้นำชุมชนอื่น ๆ มากที่สุด จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 86.67 รองลงมาคือ ผู้บริหารของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 มีประสบการณ์ในตำแหน่ง มากที่สุดระหว่าง 1 – 5 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 รองลงมาระหว่าง 6 – 10 ปี และ 11 – 15 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 รองลงมาระหว่าง 16 – 20 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 ตามลำดับ มีการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 ระดับอนุปริญญา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ระดับปริญญาตรี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

2. ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายมรดกสรุปได้ว่า มรดกในความเข้าใจของ ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ คือ สิ่งที่ยากายได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินทุก ชนิด เช่น ที่ดิน บ้าน รถยนต์ เครื่องประดับ อัญมณี ทรัพย์สินเงินทอง เงินในธนาคาร ที่มีมาก่อนที่เจ้าของจะถึงแก่ความตาย รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ เช่น กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน

รวมถึงหนี้สิน โดยจะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทก็ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย เห็นว่าเงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจ สงเคราะห์ที่ให้อภรรยาหรือลูกเป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหาก เจ้าของมรดกเป็นเจ้าหนี้ก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยาหรือลูกที่ชอบด้วยกฎหมาย มี สิทธิที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้เพราะหนี้เป็นมรดกที่ตกทอดสู่ทายาท ประเด็นความรู้ความเข้าใจในเรื่องทายาทผู้รับมรดก สรุปได้ว่า ทายาทโดยธรรม คือ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หลาน หลาน หลาน บิดา มารดา พี่ น้อง สามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุไว้ในพินัยกรรมตามคำสั่งเสียของเจ้ามรดก และหาก เจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียน สมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถ รับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบ ด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดก ได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ประเด็นความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพินัยกรรม สรุปได้ว่า พินัยกรรม คือ คำสั่งหรือ เจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการทรัพย์สินของตนเองหรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ดินเสียชีวิตลง เด็กอายุไม่ถึง 15 ปี หรือบุคคลที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ไม่ สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรม มี 5 แบบ แบบแรก คือแบบธรรมดา ทำเป็นหนังสือ ลงวันเดือนปี ลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน 2 คน แบบที่สองแบบเขียนเองจะมีพยานหรือไม่ก็ได้ แบบที่สามแบบเอกสารฝ่ายเมือง ต้องมีพยาน 2 คน แบบที่สี่แบบลับ ต้องมีพยาน 2 คน แบบที่ห้าแบบวาจา ต้องมีพยาน 2 คน ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะครบถ้วนในขณะที่ทำพินัยกรรม ไม่ถูกหลอกหรือถูกข่มขู่ในขณะที่ทำพินัยกรรม หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลาย ฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์แต่ต้องพิจารณาความสมบูรณ์ของพินัยกรรมด้วยว่าถูก ข่มขู่หรือไม่ หรือขณะทำพินัยกรรมมีสติสัมปชัญญะครบถ้วนดีหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน หาก วิเคราะห์ในภาพรวมจะพบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกพอสมควร แต่ยัง ไม่ครอบคลุม และยังไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของกฎหมายมรดกที่สำคัญในบางประการ การ ส่งเสริม เผยแพร่ให้ความรู้ทางกฎหมายกับผู้นำชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา

3. แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดกแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก สามารถสรุป แนวทางในอนาคตที่สำคัญ คือ

1) แนวทางในการบริการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำชุมชน คือการจัดโครงการ เผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายมรดก ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมายมรดกแก่ผู้นำชุมชน ในรูปแบบที่สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่เป็นผู้จัดโครงการเองหรือการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

2) มีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน โดยการจัดตั้งคลินิกกฎหมายหรือคลินิกยุติธรรม หรือศูนย์ให้คำแนะนำด้านกฎหมายเคลื่อนที่ให้กับผู้นำชุมชน โดย บูรณาการความร่วมมือกับ

หน่วยงานอื่น เพื่อเสริมทักษะด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน

3) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกสามารถทำผ่านสื่อต่าง ๆ ของ ชุมชน เสียงตามสายในหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ในท้องถิ่น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงการทำ โครงการหรือกิจกรรม การจัดทำคู่มือ เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ วารสาร การจัดหน่วยเคลื่อนที่ ในชุมชน การจัดให้มีที่ปรึกษาทางกฎหมาย

4) การจัดตั้งศูนย์ประสานงานของผู้นำชุมชนในพื้นที่ ทำหน้าที่ประสานหน่วยงาน ยุติธรรมใน จังหวัด ตำรวจ พนักงานสอบสวน อัยการ สภานายความ สำนักงานอัยการ คຸ້ມຄອງສິດທິ (สคช.) เพื่อให้ความช่วยเหลือในกรณีมีปัญหาหรือข้อพิพาททางกฎหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย มรดก มีการเสนอแนะให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน โดย การจัดตั้งคลินิกกฎหมาย หรือคลินิก ยุติธรรม หรือศูนย์ให้คำแนะนำด้านกฎหมายเคลื่อนที่ ให้กับผู้นำชุมชน โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อเสริมทักษะด้านกฎหมาย ให้กับผู้นำชุมชน และมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดก ในรูปแบบที่ง่าย ต่อความเข้าใจ โดยสามารถทำผ่านสื่อต่าง ๆ ของชุมชน เสียงตามสายในหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ ในท้องถิ่น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงการทำโครงการหรือกิจกรรม การจัดทำคู่มือ เอกสารแผ่น พับ โปสเตอร์ วารสาร การจัดหน่วยเคลื่อนที่ในชุมชน การจัดให้มีที่ปรึกษาทางกฎหมาย มี ความสอดคล้องกับผลการศึกษา ของ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ (2551) ที่กล่าวว่า บทบาทของชุมชนในปัจจุบันมีความสำคัญและได้รับความสนใจมากขึ้น ยุติธรรมชุมชนจึงเป็น แนวทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนมีบทบาทในการดำเนินการแก้ปัญหาในชุมชน สำหรับหลายกรณีที่เกิด ข้อพิพาทที่สามารถยุติข้อพิพาทได้โดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งไม่ต้องนำคดีเข้าสู่การ พิจารณา ของศาล ในการดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาคการศึกษา กับภาคชุมชนเพื่อการสร้าง ยุติธรรมชุมชนในเกิดขึ้นในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรัชย์ อุฬารวงศ์ ที่กล่าว ว่า ความต้องการให้เสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมายให้กับชุมชน และการ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้าน กฎหมายที่สอดคล้องกับบริบท สภาพการใช้กฎหมาย และ ความต้องการโดยเน้นหลักการสำคัญ ได้แก่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ไม่เน้นข้อมูลเชิง วิชาการมากเกินไป การเสริมสร้างความรู้หลากหลาย รูปแบบ รวมทั้งการเสวนาปัญหาและแนวทางแก้ไข เพื่อให้ผู้นำชุมชนและผู้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาในชุมชน สามารถสร้างเสริม ความเข้มแข็ง และเพิ่มพูนความรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับการบริหารจัดการรวมทั้งดูแลความ สงบสุขให้กับแต่ละหมู่บ้านในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กฎหมายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับบุคคลทุกคน เพราะเป็นสิ่งที่ต้องประสบใน ชีวิตประจำวัน การทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ทางกฎหมาย การจัดโครงการ กิจกรรม เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย ให้กับ ประชาชนในชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม ให้ความรู้กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น

กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืม ค่าประกัน จำน่า จำนอง กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน กฎหมายประกันภัย กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาความรู้ความเข้าใจของผู้นำชุมชนเรื่องกฎหมายที่ผู้นำชุมชนควร ทราบ ไม่เพียงเฉพาะกฎหมายมรดกเท่านั้น

2) ควรมีการหาแนวทางการจัดกิจกรรม โครงการที่จำเป็นในด้านกฎหมายสำหรับ ประชาชนทั่วไปไม่เพียงเฉพาะกฎหมายมรดกเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

หยุด แสงอุทัย. (2552). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรชัย สุนทรพันธุ์. (2562). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

กวี วงศ์พุด. (2542). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : พี.เค. อินเตอร์พริ้นท์.